

**КОГНИТИВТІ АСПЕКТИДЕГІ ТІЛДІ ҮЙРЕНУ- МӘДЕНИАРАЛЫҚ ҚАРЫМ-  
ҚАТЫНАСТЫҢ НЕГІЗІ – ИЗУЧЕНИЕ ЯЗЫКА В КОГНИТИВНОМ АСПЕКТЕ –  
ОСНОВА МЕЖКУЛЬТУРНОЙ КОММУНИКАЦИИ - LANGUAGE LEARNING  
IN COGNITIVE ASPECT – BASIS OF INTERCULTURAL COMMUNICATION**

ӘОЖ 811.11

**Ақмұратова Ж.Н.\***

магистр оқытушы, М.Әуезов атындағы ОҚМУ, Шымкент, Қазақстан

**ҚАЗІРГІ ТАҢДА ҚЫТАЙ ТІЛІ ОҚУЛЫҚТАРЫНЫҢ  
ҚОЛДАНУ ЖАҒДАЙЫНА САЛЫСТЫРМАЛЫ АНАЛИЗ ЖАСАУ**

Автор корреспондент: [zhanerke.91@bk.ru](mailto:zhanerke.91@bk.ru)

**Түйін:** Қазіргі уақытта халықаралық деңгейде қолданылатын қытай оқулықтарының көпшілігін Қытайдың «Бейжің Тіл және Мәдениет Университеті» жасап шығарады. Бейжің Тіл және Мәдениет Университеті - әлемдегі ең беделді қытайлық білім беру және зерттеу университеті және зерттеу мекемесі, сонымен қатар HSK халықаралық қытай тест бағдарламаларына арналған ғылыми-зерттеу және зерттеу мектебі. Бейжің Тіл және Мәдениет Университетінен қытай оқулықтарын халықаралық қытай оқу орындары, соның ішінде қытай университеттері үшін бірінші таңдау және міндетті болып табылады. Қазіргі уақытта Қазақстанның жоғары оқу орындары мен басқа да ұлттық білім беру мекемелері қытай тілінде білім береді, біріншіден, олар Нұр-Сұлтан, Алматы, Қарағанды және Ақтөбеде құрылған бес Конфуций институтына сүйенеді. Әлеуметтік қажеттіліктерге сәйкес үкіметтік емес оқу орындары ұсынатын қытай кәсіби курстары мен оқу бағдарламасы.

**Кілттік сөздер:** Конфуций, HSK, каллиграфия, қытай тілі, иероглиф, тыңдалым, баспахана, Конфуцзы, кәсіби курстар.

Қазіргі уақытта Қазақстанның жоғары оқу орындары мен басқа да ұлттық білім беру мекемелері қытай тілінде білім береді. Әлеуметтік қажеттіліктерге сәйкес үкіметтік емес оқу орындары ұсынатын қытай кәсіби курстары мен оқу бағдарламасы. Бірінші жағдайда, Конфуцзы институты ұсынған тегін қытай оқулықтары жиі қолданылады. Қытай тілінен бастап кәсіби оқулықтарға дейін тыңдау, сөйлеу, оқу және жазудың барлық аспектілерін қамтиды. Кооперативті университеттер оқытушылық жағдайға сәйкес таңдау еркіндігіне ие. Екінші жағдайда, Конфуции институты және басқа да Қытайдағы арнайы қытай тілін үйрететін органдарға сүйенбестен, қытай оқулықтарын қалағанынша қолдануға болады. Кейбір ұлттық тіл үйрету орталықтары HSK емтиханына дайындауға таңдалған оқулықтардың жақсы жаманына ерекше көңіл аударады. Осы мақалада кішігірім анализ жасаймыз. Тіл үйрету барысында қытай тілі оқулықтарының ең маңызды үш тәсілін төменде көрсетеді:

1) «Жаңа практикалық қытай тілі оқулығы» (Пекин тілдер университеті баспаханасы) 2009 жылдың қыркүйегі, ағылшын тілінде, 2007 жылдың сәуірінде орыс тілінде.

2) «Қытай тілі оқулығы» (Пекин тілдер университеті баспаханасы) 2006 жылы ағылшын тілінде, 2009 жылы желтоқсанда орыс тілінде.

3) «Жалпы қытай тілі» (Шыңжаң білім баспаханасы) 2015 жылдың шілдеде қазақ тілінде. Ұлы Жібек жолының қытай тілі оқулықтары.

Айырмашылықтары және ерекшеліктері

1) «Жаңа практикалық қытай тілі» оқулығы 4 кітаптан тұрады. Барлығы 50 сабақ. Әр сабақ 6 сабақтық уақытқа бөлінген. Бұл кітап Қытайдың қытай тілі мұғалімдері және магистранттарының ұзақ уақыт жинаған білімдерінің нәтижесі, құрылымы жақын, мазмұны кең таралған, білім құндылығы жоғары деңгейдегі ерекшеліктермен кең таралған. Бұл оқулықтың ең үлкен ерекшелігі тіл мен мәдениетті бірге жалғастырып тұр. Басты фактор болып саналатын қытай тілі жүйесін бүтіндей, оның үстіне каллиграфиясын, әнін және қытай мәдени салт-дәстүрін жоғары деңгейде таныстыру осының барлығын осы кітаптың ішінен кездестіруге болады. Қытай тілі мамандығы – студенттің таңдауы болуы қажет. Осы кітапты оқыған жергілікті қытай мұғалімдері өздеріне тағыда жоғары деңгейде қытай тілі қабілеттері мен дәрежелерін, білімінің ұзақтығын, бір-бірін толықтыратын білімдерін арттырады. Осы оқулықты толығымен оқып бітірген және емтиханнан өткен студент, білімнен бастап қабілеттілігіне дейін жан-жақты меңгерген, оның ішінде қытай тілі

дәрежесі негізінде HSK 5 дәрежесін ала алады. Емтиханнан өткен мықты дәрежедегі HSK 6 дәрежеден өткен, арнайы қытай тілі дәрежесіне жеткен қарапайым қытай азаматы сияқты тыңдау, сөйлеу, оқу, жазу қабілеті, қытай тілі дәрежесін жергілікті қытай азаматы секілді меңгеру.

«Жаңа практикалық қытай оқулығы» академиялық және кәсіби оқытуда айқын артықшылықтарға ие, сонымен қатар оқытушылар мен студенттердің қабілеті мен сапасына қатысты жоғары талаптар қойылған.

1. Мұғалімдерге қойылатын талаптар жоғары. Халықаралық қытай және одан жоғары магистр дәрежесі болуы керек, қытай халықаралық білім беруде тәжірибесіз және қытай мәдениетін терең білуі керек.

Жергілікті мұғалімдер осы оқу материалын терең зерттеу арқылы оқыту деңгейі мен қабілетін жақсартып алады. Немесе HSK тиісті деңгейін өту негізінде магистратураға немесе докторантураға түсу үшін Қытай университетінің халықаралық қытай магистратурасына түсіп, осы оқу құралдарының жиынтығын тереңірек оқып шығыңыз, сайып келгенде, осы оқу құралдарының жиынтығын басқара аласыз.

2. Оқушылардың сапасына белгілі талаптар бар. Ана тілі қытай емес шетел студенттері үшін, тіпті колледж студенттері қытай тілі әлемнің кез-келген тілінен өзгеше жүйе деп санайды. Грамматика, тыңдау және сөйлеу оңай, бірақ дауыстап айту, әсіресе дыбыстар мен жазу жиі кедергіге айналады. Нәтиже алу қиын. Бұл студенттерден қиындықтарды жену үшін талпыныс пен табандылықты талап етеді. Оқу процесін алдын-ала қарап, тыңдаудан бастап және үй тапсырмаларын мұғалімнің сабақтың талаптарына сәйкес аяқтап, біртіндеп, кезең-кезеңімен аяқтап, қытай тілін үйренудің әр негізін қалап, ақырында қытай тілінде білім берудің толық әрі тиімді жүйесін қалыптастыру қажет. Жұмыс іздеуде болашақ халықаралық қытай мұғалімдері мен қытай тілінен аударма жасау үшін жақсы арналар бар.

Салыстырмалы түрде айтатын болсақ, қытай тілін үйренуге деген құштарлығы күшті емес және қатты оқуға деген ынтасы жеткіліксіз болғандықтан, «Жаңа практикалық қытай оқулығын» қолдану сөзсіз қиындықты күшейтеді. Кейбір студенттер қорқып, кері кетеді. Студенттердің бұл бөлігі Қытайдың білікті мамандары бола алмайтыны сөзсіз.

3. Жеткілікті сынып сағаттарына кепілдік берілуі керек. Жаңа практикалық қытай оқулығының кәсібилігі мен қиындықтарын ескере отырып, қытай мамандары қытай тіліне аптасына 8 сағаттан (әрқайсысы 50 минуттан) сабақ беруі ұсынылады. «Жаңа практикалық қытай оқулығы» пәні 4-6 сынып сағаттарына сәйкес келеді, оны қытай тілін оқытудың әсерін күшейту және жақсарту үшін 2-4 сыныптарда оқу және жазу курстары толықтырады

2) «Қытай тілі курсы» үш томдық.

Бірінші том екі томға бөлінген 30 сабақтан тұрады, әрқайсысы 15 сабақтан тұрады. Әр сабаққа 1-25 сабақ, әр 4 сабаққа 26-30 сабақ ұсынылады;

Екінші том екі томға бөлінген 20 сабақтан тұрады, әрқайсысы 10 сабақтан тұрады. Бір сабаққа 4 сабақ ұсынылады;

Үшінші том екі томға бөлінген 26 сабақтан тұрады, әрқайсысы 13 сабақтан тұрады. Әр сабаққа 6-7 сабақ ұсынылады.

Жалпы 76 сабақтан тұратын оқулықтардың толық жиынтығы. Фонетика, грамматика, лексика, қытай белгілері сияқты тілдік элементтерді оқытуға негізделген сабақтарда студенттер дәріс сабақтарында өздерінің сөйлеу, сөйлеу, оқу және жазудағы тілдік дағдыларын біртіндеп жақсартады, студенттердің қытай тіліндегі әлеуметтік қарым-қатынас дағдыларын дамытады. Сонымен қатар қабілеттілік студенттердің әрі қарай оқуына және жетілуіне негіз болады.

«Жаңа практикалық қытай оқулығымен» салыстырғанда «Қытай тілі курсы» қарапайым және оңай үйренеді, оның академиялық түсі де азаяды. Бұл әсіресе қытай тілін үйренушілерге ыңғайлы кіріспе оқулықтарының жиынтығы, ол шетелдік студенттердің қытай тілін үйренудегі екі үлкен қиындықтарына бағытталған: «тон» және «жазу», әсіресе қытай тіліндегі соққылар практикасы.

Жергілікті қытай мұғалімдері үшін «қытай тілі» курсы өте қарапайым және бастау оңай, оқытуды ұйымдастыру қиын емес, және қарапайым қытай мұғалімдері игере алатын бағалау мазмұнын ұйымдастыру оңай. Дегенмен, оқытуды қатаң бақылау қажет.

1. Мұғалімдер әр сабақтың тақырыптары үшін ақылға қонымды шаралар жасауы керек. Әр түрлі студенттік топтар үшін 2 сабаққа жабыспау және 1-2 сабақты тиісінше көбейту ұсынылады. Курстың мазмұнының қарапайымдылығы оны түсіну оңай дегенді білдірмейді. Атап айтсақ, айтылым, интонация және жазу бойынша бірінші томның мазмұны оқушылардың кезең-кезеңімен

жетілуіне қол жеткізу үшін топтастыру үшін көптеген сыныптық және мектептен тыс жаттығуларды қажет етеді;

2. Студенттердің оқуға деген қарым-қатынасына нақты талаптар қойыңыз, үй тапсырмаларын және семестрлік емтихандарды қатаң түрде тексеріңіз, оқушылардың байыпты оқуы мен оқудағы оқу мақсатына жетіңіз, алдау әрекеттерін қатаң түрде жазалаңыз;

3. Мәдениет - қытайлық білім сияқты, тілді оқытудың да ажырамас бөлігі. «Қытай тілі курсы» оқулығында мәдени білімдердің аздығы ескерілгендіктен, мұғалімдер оны сабақты оқытуда оны тиісті түрде толықтыруы керек, оны бейне материалдарды қарау және арнайы ППТ түрінде жүзеге асыруға болады.

(3) «Танымал қытай тілі» төрт том қазақша.Әр томда 20 сабақ, әр 5 сабақтан тұрады. Әр сабақты 4-6 сағаттан өткізу ұсынылады.

«Танымал қытай тілі» - Қытайдағы Шыңжаң университеттерінде қытай тілінің оқытушысы және тәжірибелі оқытушысы.Ол Орталық Азиядағы қытай тілін оқытудың нақты жағдайына негізделген оқулық, негізінен қытай тілін оқытудың жалпы ережелерін басшылыққа алады. Орналасу дизайнында жанды және жанды, бұл қытай емес мамандықтарға немесе қытай тілін үйренуге ынталы студенттерге арналған қарапайым оқу материалдарының жиынтығы.

«Танымал қытай тілі» - Қазақстанның негізгі ұлттық тілі болғандықтан, қытай тіліндегі оқулықтардағы қытай тілі мұғалімдерінің ең төменгі шегі болып табылады. Ия түсіну керек, белгілі бір қытайлық білімі бар студенттер үшін бірінші том әр сабақтың сабақ уақытын қысқартып, практиканы күшейте алады және кейінгі оқыту мен жетілдіруге жақсы негіз қалайды.

#### 4. Қарсы шараларды таңдау

Салыстырғаннан кейін жоғарыда аталған үш оқулықтың артықшылықтары да, кемшіліктері де бар, олар негізінен әр түрлі елдер мен аймақтардағы қытай тілін үйренушілердің негізі мен қабілетімен анықталады. Күнделікті оқыту практикасында таңдау жасау үшін әр түрлі оқулықтардың артықшылықтары мен кемшіліктері туралы терең зерттеу жасай аласыз:

1. «Қытай тілі» курсы оның қарапайым және оңай үйренетін ерекшеліктері мен ұпайлары студенттердің қытай тілінен қорқуын жену үшін ұсынылады.

2. «Жаңа қытай практикалық оқулығының» бай мәдени білімінен арнайы дәрістер түрінде күнделікті оқытуға қолдану;

3. «Жалпы қытай тілі» оқулығы оқу мазмұнын байыту және оқыту нәтижелерін жақсарту үшін қазіргі заманғы мультимедиялық оқыту әдістері белсенді түрде қолданылады.

### **III. Қазіргі таңдағы оқыту материалдарын таңдап, оны қолданудағы басқа да мәселелер**

#### *1. Ұлттық оқыту жүйесіндегі қателіктер*

Ұлттық оқыту жүйесі көбінесе тілдерді оқытып, үйретуге арналып, толықтай қоғамдағы сұраныстар мен ұсыныстарғанегізделе отырып дайындалатын жоба. Ұлттық тіл ретінде қытай тіліне де талаптар қоғамда да, халықта да уақыт өткен сайын жоғарлап жатыр, сол себепті көптеген ұлттық оқыту жүйесіндегі ұсыныстардың маңызды жобасы болып қалыптасты.

Қоғамдық талаптардың туындау себептерінің төмендегідей негізгі үш аспектісі бар:

1. ҚХРна барып қытай тілін жетілдіріп оқу мақсаты. Көптеген орта мектеп оқушылары, жоғарғы оқу орындарының студенттері ҚХР оқу мектептеріне барып өз білімдерін шыңдауды қалайды, ұлттық жүйеге дейін қытай тілін үйрену керек, сөзсіз қытай тілі негізгі тіл болып саналғандықтан, оны оқу керек болады;

2. Кейбір жастардың мәдениет негізінде және ғылыми білімдері бар, олар өз қаражаттарына немесе кәсіпорын қаражатына бірлесе отырып, ұлттық оқыту жүйесі арқылы қытай тілін оқып меңгеруге үміттенеді.

3. Кейбір көрегенді ата аналар балаларын, олардың болашағына мықты фундамент салу барысында, ұлттық оқыту жүйесі арқылы қытай тілін оқуға жібереді.

HSK (қытай тілі деңгейін анықтайтын емтихан) оқуы ұлттық оқыту жүйесіндегі қытай тіліндегі мектептердің ең басты негізін құраушы бөлігі, HSK емтихандарын жетілдіруде емтихан тапсырғандардың проценті кейбір ұлттық оқыту жүйелерде басты көрсеткіш болып табылады. Халықаралық деңгейде қарастырсақ, HSK емтихандарын оқыту және дамытудағы емтихан тапсырғандардың проценті кейбір ұлттық оқыту жүйесінде TOEFL, IELTS емтихандарымен бірдей болып келеді, қазіргі таңда оқыту жүйесі халықаралықтандырылып табыс көзіне айналған.

Біздің еліміздегі кейбір ұлттық оқыту жүйесі зерттеулер жүргізгеннен кейін, олардың барлығы да Конфуций институтының оқыту материалдарына ұқсамайтын оқыту материалдарын қолданатындарына көздері жеткен, мысалға «Тереңдетілген қытай тілі», «Қызықты қытай тілі»,

«Ұлы Қытай қорғаны - қытай тілі» және т.б. Бұл оқыту материалдарының басты ерекшелігі олардың барлығы HSK емтихандарына дайындалуға және оны тапсыруға арналған, сонымен қатар емтихан тапсыру шеберлігі де қамтылған. Бұл жүйемен оқып шыққан оқушының шынымен емтихан тапсыру икемі және шеберлігі мықты болады. Бірақ бір байқалған жәйт, жоғарғы деңгейде HSK емтиханын тапсырған оқушы, тіпті HSK емтиханынан 5 деңгейді немесе 6 деңгейді жақсы тапсырған болса да, қытай тілін қолдану шеберлігі аса жоғарғы дәрежеде болмай шығады. Солайша HSK 6 деңгейінің сертификатын алып шыққан оқушы, шынына келгенде, қытай тілінде естіп түсіне де сөйлей де алмайды, осылайша ұлттық оқыту жүйесінің осал жерлері көрінеді.

## 2.Болашақ қытай тілі оқыту материалдарынан күтетініміз

Қытай елі соңғы қырық жыл уақытта экономикалық құрылыс пен оны дамытуға көп күш салып келеді, тіпті Қытай елінің экономикалық күші қазіргі таңда бүкіләлем елдерінің ішінде екінші орында тұр, АҚШ таң кейін. «Бір белдік, бір жол» ұстанымын алға қойып және оны жүзеге асыру барысында, Қытай елінің әлемдегі ықпалы күннен күнге үлкейіп келе жатыр, сол себепті қытай тілін оқыту материалдары да міндетті түрде халықаралық деңгейде оқыту материалдарының бірі болып бекінеді. Қытай тілін оқыту үнемі даму үстінде, сондықтан да қытай тілін оқыту материалдары да өзгеріске ұшырап және жетілу үстінде.

1. 2019 жылы ҚХРның білім министрлігі нақты түрде сыртқы қытай тілін оқытуда бәрін бірдей «қытай тілі (中文)» деп атауды талап етті, ал «қытай тілі (汉语)» деген түсінікті тек ішкі қытайдағы ана тілдері қытай тілі емес аз ұлттарға қатысты қолданылуы талап етілді, ендігі жолы сырт елдерде қолданылуға тыйым салынды. Сол себепті «汉语» деген екі иероглифі бар барлық оқу құралдарына қазір өзгертулер енгізуде. Былай қарағанда, бұл да міндетті түрде атқарылатын жұмыс;

2. Мазмұнына қарағанда, бұл мақалада «Жаңа қолданыстағы қытай тілі оқулығы», «Қытай тілі оқулығы» және «Жалпы қытай тілі» секілді оқыту материалдарын қозғалды, ҚХРда жоғарғы оқу орындарында оқып жатқан шетел студенттерге, яғни бұл өзгертулер қытайлықтармен бірге мемлекеттік оқу орындарында оқып жатырған студенттерге қатысты емес.

3. Тілді оқыту үшін тек оқыту әдісін білу жеткіліксіз, сонымен қоса коммуникативті қабілетті де дамыту керек, көбіне мәдени байланыс та маңызды тәсіл болып табылады. Бірақ ел бөлек, салт басқа болғандықтан, қытай тілін оқытуда да өзгешілік болып жатады. Тек Қазақстанға қатысты, екі мемлекет қазақ қытай оқу орындары мен жоғарғы оқу орындарында бірлесіп жұмыс жасауға, сонымен қоса Қазақстандағы оқу орындарында жүргізілетін зерттеулер мен жобалау жұмыстарында қытай тілінің оқыту материалдарын ортақтаса қолданылатыны ұсынылған болатын. Қытай тілін оқытудағы басты элемент ол қытай мәдениетін қабылдау не қабылдамау, яғни бұл жерде ең маңыздысы екі елдің мәдениеттеріндегі айырмашылығын, екі елдің мәдениетіндегі ұқсастықтарын тауып, соны зерттеп, жас оқушыларды оқыту барысында қызығушылықтарын арттырып, солайша қытай тілін оқуға деген ынтасы мен қызығушылығын туудыру.

Бұл мақала авторлардың бірнеше жылдық қытай тілін зерттеу жұмыстарына негізделіп, алға қойылған мақсат пен ойлардың барлығы қамтылып, жазылған. Сонымен қоса, мамандардың кез келген өзгертулері мен сындарына оң көзбен қарап, қуана қабыл аламыз, халықаралық деңгейге жету біздің мақсатымыз.

## Әдебиеттер тізімі

1. Лю Е, Сирко Е.В. «Жаңа практикалық қытай оқулығы»//Пекин тілдері және мәдениеті университеті баспаханасы /2006
2. Ян Цзичжоу/«Қытай тілі курсы»//Пекин тілдер университеті баспаханасы/2006
3. Ли Фанцзе, Лю Хайфан/ «Танымал қытай тілі»//Ухань оқу баспасы/2003
4. Ли Сюэци, Жэнь Сюэмеи, Сюй Цзиннина/«Тереңдетілген қытай тілі»//Пекин университет баспасы/2012
5. Шань Сюэмэй/ «Жалпы қытай тілі»/ Шыңжаң білім баспаханасы/2003
6. «Ли Сюэци, Ло Цинсонг/Қызықты қытай тілі»//Халық білім баспасы/2009

**Аннотация:** В статье ставится задача как правильно выбрать современные китайские учебники, а также объясняет, как пользоваться ими. Вы можете ознакомиться с тремя известными книгами по изучению китайского языка. Китайский - один из официальных языков Организации Объединенных Наций, сильно отличается от других языков мира. Китайский язык является одним

из самых древних из ныне существующих языков. Также он обладает самой древней письменностью из применяемых в настоящее время. Как выучить, освоить и использовать китайский язык является распространенным предметом в области преподавания иностранных языков в мире. Автор данной статьи исследует и изучает текущее состояние используемых китайских учебников, основываясь на своем опыте преподавания китайского языка, и предлагает свои собственные взгляды на проблемы и контрмеры в процессе их использования.

**Abstract:** In this article sets the task of choosing the right modern Chinese textbooks, and also explains how to use them. You can become familiar with three well-known books on learning Chinese. Chinese is one of the official languages of the United Nations, very different from other languages of the world. Chinese is one of the oldest of the existing languages. He also has the most ancient writing of the currently used. How to learn, master and use Chinese is a common subject in the field of teaching foreign languages in the world. Based on his experience in teaching the Chinese language, the author of this article explores and studies the current state of the used Chinese textbooks and offers his own views on problems and countermeasures in the process of their use.